

Innst. S. nr. 191

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra forsvarskomiteen

Dokument nr. 5 (2005-2006)

Innstilling fra forsvarskomiteen om Ombudsmannnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar-31. desember 2005

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Innledning

Årsrapporten gis i henhold til vedlagte instruks fra Stortinget.

Ombudsmannnemnda skal etter formålet bidra til å sikre de allmennmenneskelige rettigheter for Forsvarets personell og behandle sakstema av prinsipiell karakter eller som har allmenn interesse.

Etter vedtak i Stortinget høsten 2001 består ombudsmannnemnda i perioden 1. januar-31. desember 2005 av:

Ombudsmann Dagfinn Hjertenes, Florø/Oslo
Rune Kristiansen, Son (nestleder)
Marie Brenden, Lillehammer
Ivar Johansen, Oslo
Karen-Margrethe Mjelde, Sandnes
Gretha Evelin Thuen, Svinndal
Inge Wold, Råde.

Ombudsmannen, Dagfinn Hjertenes, døde brått under ferdigstillingen av utkastet til innberetningen i Dokument nr. 5.

Etter stortingsvedtak av 7. november 2003, Innst. S. nr. 20 (2003-2004), ble instruksen for Forsvarets ombudsmannnemnd endret ved at det skal velges varamedlemmer og nestleder i nemnda. Rune Kristiansen ble valgt som nemndas nestleder for tidsrommet inntil 31. desember 2005.

Personellsituasjonen ved Ombudsmannens kontor har vært tilfredsstillende gjennom det meste av 2005.

Saker for ombudsmannnemnda forberedes av Ombudsmannen. Det vises til rapportens del "Generelle spørsmål".

Under rapportens del "Saker behandlet ved ombudsmannens kontor" er omtalt enkelte klagesaker til illustrasjon av ofte forekommende sakstema. Slike konkrete klagesaker behandles fortløpende ved Ombudsmannens kontor. Konkrete klagesaker fremmes fra enkeltpersoner, tillitsvalgte organer og tjenestemannsorganisasjoner.

I årsinnberetningen for 2003 ble det opplyst at Ombudsmannen ikke blir holdt oppdatert med gjeldende regelverk i Forsvaret.

Med henvisning til problemets omtale i årsinnberetningen for 2003 tilbød Forsvarsdepartementet i juni 2004 å tilrettelegge for en teknisk løsning slik at Ombudsmannen kunne gis tilknytning til Forsvarets elektroniske informasjonssystem gjennom Forsvarsdepartementets eget system. Kontoret startet i 2005 med en fornyelse av datautstyr. Dette vil fortsette i 2006.

Ombudsmannen var i tidsrommet 7.-11. september 2005 deltaker i Halki International Seminars i Hellas, med arbeidstittel "Security Sector Reform in Southeastern Europe and the Mediterranean: Lessons and Challenges". Ombudsmannen holdt foredrag under tittelen "The Ombudsman in the army" under programteksten "The role of the Ombudsman in promoting good governance." I Ombudsmannens foredrag inngikk bl.a. organisering, arbeidsoppgaver, klagebehandling, samarbeidsopplegg med TMO-apparatet og rapporteringen til Stortinget. Nær 80 deltakere var til stede under seminaret.

1.2 Møter og befaringer

Ombudsmannnemnda har i 2005 holdt 5 møter. I tillegg har nemnda i 2005 foretatt følgende befaringer:

1. Øvelse Battle Griffin, Trøndelag (2 dager)
2. Hans Majestet Kongens Garde
3. Krigsskolen, Linderud
4. Sessvollmoen garnison
5. Kystvaktskvadron Nord
6. Kystjegerkommandoen
7. Luftforsvarets stasjon Sørreisa.

Det vises til at nemndas rapporter fra befaringsene er gitt i Dokument nr. 5 (2005-2006), side 57-65.

I rapporten for 2004 ble det under befaringsene påpekt at de økonomiske/regnskapsmessige prosedyrene i Forsvaret ikke synes å fungere tilfredsstillende. Nemnda har ikke mottatt lignende reaksjoner i 2005.

I rapporten for 2004 ble det videre pekt på sen/manglende utbetaling av lønn, tillegg, feriepenger etc. Nemnda har ikke mottatt lignende reaksjoner på sine befaringer i 2005. Kontoret har mottatt 1 klagesak innen dette temaet.

Det er for øvrig for de fleste avdelinger fremført at de økonomiske ressursene ikke dekker oppgavene som skal løses. Videre at mange avdelinger har vakante stillinger som ikke blir besatt. Det blir også understreket at reduksjonene i årsverk gjør organisasjonen sårbar i forhold til vernebestemmelsene Helse-Miljø-Sikkerhet (HMS).

En generell usikkerhet om fremtiden har også, etter det nemnda har fått opplyst, ført med seg at personell med høy kompetanse slutter.

Et annet synspunkt som blir fremført, er at det er for stort fokus på "antall hoder" i Forsvaret, og for liten fokus på arbeidsoppgavene som skal løses. Her blir det også gitt uttrykk for at arbeidsoppgavene bør være dimensjonerende.

Det synes også å være en generell misnøye med oppleggene med horisontal samhandling og en bedre familiepolitikk (barnehageplass, arbeid for ektefelle etc.) ved beordringer til nye tjenestesteder.

1.3 Generelle spørsmål

1.3.1 Klagesaker

Ombudsmannen har i 2005 behandlet 106 registrerte klagesaker mot 74 saker året før. I tillegg er flere tvistesaker løst ved uformell kontakt med partene uten at ordinær saksregistrering har funnet sted. I flere saker preget av juridiske spørsmål har ombudsmannsordningen på mange måter vist seg som et reelt og tidsbesparende alternativ til domstolsbehandling.

Andelen av henvendelser hvor klageren helt eller delvis er gitt medhold, synes å holde seg på et stabilt nivå med i overkant av 1/3.

Antallet klager fra befalskorpset har i de senere år ligget mellom 20 og 30 klager pr. år. I 2005 har Ombudsmannen behandlet 30 registrerte klager fra befalet.

Nemnda har merket seg at omstillingen og nedbemanningen i Forsvaret ikke har medført et særlig økende antall skriftlige klagesaker til Ombudsmannen. Det er heller ingen stor økning i antallet klager fra det sivile personell i Forsvaret.

1.3.2 Vernepliktsverket

Side 7-8 i Dokument nr. 5 (2005-2006) er Vernepliktsverkets (VPV) statusrapport for 2005 til Ombudsmannen tatt inn. Det er også tatt inn utdrag av brev fra VPV til høyere utdanningsinstitusjoner angående endring av innkallingmønsteret, samt en redegjørelse fra

VPV på Ombudsmannens anmodning om erfaringene fra innkallingen til januarkontingenten 2006.

Nemnda antar at erfaringene som er gjort, vil komme til nytte når januarkontingenten 2007 skal innkalles. Nemnda vil følge utviklingen med stor interesse.

1.3.3 Klagenemnd i vernepliktsaker

Stortinget vedtok i 2004 enstemmig følgende: "Stortinget ber Regjeringen opprette et overordnet klageorgan for vernepliktsaker utenfor Vernepliktsverket." I brev fra Forsvarsdepartementet av 21. desember 2004 ble en klagenemnd oppnevnt og instruks er utarbeidet.

I Klagenemndas årsrapport for 2004 blir det opplyst at Klagenemnda har mottatt 105 klagesaker. Av disse er 8 klager gitt medhold, 90 klager er ikke gitt medhold, 6 klager er avvist mens 1 klage ble trukket. Klagenemnda har hatt 3 møter. I forbindelse med 2 av møtene hadde klagenemnda også møte med VPV. Videre har klagenemnda 5. desember 2005 møtt i Ombudsmannsnemnda for Forsvaret.

Bakgrunnen for møtet 5. desember 2005 var at Ombudsmannens kontor i 2. halvår 2005 mottok mange klagesaker i forbindelse med "skjev innkalling". Klagenemnda gikk direkte på avslag på søknader om å slippe å møte i januarkontingenten 2006. Klagenemnda opplyste her at det ble foretatt en konkret vurdering av den enkeltes behov, med en skjønnsmessig vurdering av konsekvenser.

1.3.4 Tillitsmannsordningen (TMO)

I 2005 er det ikke behandlet noen klagesaker vedrørende tillitsmannsordningen.

Tillitsmannsutvalgene har som tidligere sendt Ombudsmannen referat fra avholdte møter, og antall møter som refereres nedenfor er bygget på mottatte referater fra utvalgsmøter.

Etter de rapporter Ombudsmannen mottar synes det å være en god dialog mellom de vernepliktige tillitsvalgte og militære ledere. Det virker som partene tilstreber å løse aktuelle saker på et lavest mulig nivå, og denne samarbeidsmåten gir åpenbart også de beste resultatene for både mannskaper og avdeling.

Ombudsmannen og TMO-apparatet har også i 2005 opplevd at ikke alle tillitsvalgte har fått anledning til å delta på TMO-kurs. Saken ble tatt opp direkte med en avdeling, som umiddelbart inviterte til et nytt kurs slik at alle tillitsvalgte fikk delta i denne opplæringen. Avdelingens konklusjon var at Ombudsmannens kommentar ble tatt til etterretning, og at det ville bli iverksatt tiltak for å stille nødvendig kompetanse i TMO.

Forsvarsdepartementet meldte i brev av 18. oktober tilbake at "Forsvarsdepartementet gir honnør til Ombudsmannen for hans engasjement og oppfølging i f.t. TMO". Forsvarsdepartementet sendte samtidig kopi av brev av 21. april 2005 til Forsvarsstaben der Forsvarsdepartementet ber om at Forsvarsstaben på nytt innskjerper TMOs regelverk og intensjoner overfor avdelingene.

Orienteringer om ombudsmannsordningen overfor befal har i 2005 funnet sted ved orientering i enkelte

møter med personellorganisasjonenes representanter under nemndas befaringer.

Under Landskonferansen for tillitsvalgte i Forsvaret i 2004, ble det enstemmig vedtatt følgende: "Landskonferansen 2004 mener at Tillitsmannsordningen må ha sitt sentrale oppheng i Forsvarsdepartementet/Integrert Strategisk Ledelse (FD/ISL)". Landssekretariatet for tillitsvalgte (LSEK) har de tre siste årene vært flyttet fra FD til Forsvarets overkommando (FO) for nå å sitte som en del av Forsvarets forvaltnings- og service-senter (FF&S). I og med at LSEK/ TMO ikke har noen form for offisielle kanaler eller kontaktmuligheter overfor Forsvarets øverste ledelse, mente nemnda i Dokument nr. 5 (2004-2005) at LSEK i fremtiden burde få sitt oppheng og lokalisering i ISL. På denne måten kan både LSEK og Forsvarets ledelse lettere oppnå jevnlig og uformell kontakt til nytte for begge parter. Nemnda antok at dette spørsmålet ville bli satt på dagsorden når FD nå reiser sitt nybygg på Akershus festning.

Situasjonen har ikke endret seg i 2005. LSEK har fortsatt oppheng i Forsvarets forvaltnings- og service-senter (FF&S), og er planlagt videreført under Forsvarets personelltjenester (FPT) når FF&S legges ned og FPT opprettes 1. januar 2006. Altså er LSEK ikke planlagt med oppheng i ISL.

Enda viktigere er den daglige lokaliseringen av sekretariatet, og her er det fortsatt ikke gitt signaler om at LSEK skal flyttes til ISL. LSEK mener nå at det er blitt enda viktigere å lokaliseres i ISL, ettersom saksbehandlerleddet for vernepliktspørsmål overføres fra FPT til Personell-, økonomi- og styringsstaben (PØS) og følgelig vil sitte i det nye ledelsesbygget. En lokalisering i FPT vil oppleves som feil. Situasjonene som er skissert i dette avsnittet fører til at LSEK arbeider fjernere fra sentral forsvarsledelse enn før, noe som definitivt ikke var meningen da LSEK ble flyttet fra Forsvarsdepartementet. Nemnda ber om at denne problemstillingen blir undergitt en ny drøftelse.

I Dokument nr. 5 (2004-2005) påpekte nemnda at organiseringen av TMO regionalt og lokalt burde drøftes. Nemnda er tilfreds med at den nye organiseringen er i tråd med nemndas anbefalinger.

Nemnda registrerer videre at nytt TMO-reglement er på plass og at det er vedtatt at landskonferansene fortsatt skal arrangeres hvert 2. år.

Nemnda er også tilfreds med at nemndas anbefalinger i Dokument nr. 5 (2004-2005) om øremerkede midler i budsjettet er nå på plass. Norge har derved samme praksis som de andre nordiske landene.

Nemnda er orientert om at LSEK det siste året har vært aktiv i de fleste prosessene i de sentrale behandlingene av omstillingen i Forsvaret. Disse prosessene er svært omfattende og mye berører verneplikten og de vernepliktige mer enn mange er klar over, ikke minst innen utdanning, rekvirering, endring/utvikling av administrative tjenestefunksjoner, svekkede velferds-tilbud og fare for ytterligere tjenestebelastning. LSEK framhever sin deltakelse i Forsvarets hovedarbeidsmiljøutvalg (FHAMU) som avgjørende og særdeles viktig

for at soldatenes hensyn og arbeidsmiljø tas i betraktning i omstillingsprosessene.

Nemnda vil anbefale at TMO automatisk tas med i de omstillingsprosesser som berører alt personell i Forsvaret både lokalt og sentralt. Nemnda er kjent med at TMO ønsker å være en aktiv og positiv deltaker i dette viktige arbeidet, selv om TMO ikke er noen uavhengig arbeidstakerorganisasjon. Det er viktig og naturlig at TMO her får følge opp sitt ansvar for at soldatenes interesser og utvikling blir tatt vare på i omstillingen.

Nemnda har videre merket seg at St.prp. nr. 1 (2005-2006) kap. 3.6 - verneplikten sier: "Videre planlegges det å legge forholdene til rette for at vernepliktige kan ta inntil 20 studiepoeng under førstegangstjenesten."

Nemnda tolker dette som en forpliktelse til å ta arbeidet med studiepoeng videre, og at forsøksprosjekter snarest mulig omsettes til en praksis som gjelder for alle som gjennomfører førstegangstjenesten.

Nemnda er kjent med at "Soldatgodtgjøringsproposisjonen" skal legges fram i 2006 og at Stortinget i tillegg til eventuelle justeringer i godtgjøringssystemet også skal vurdere eventuelle nye statushevende tiltak. Nemnda vil anbefale at TMO blir trukket inn som deltaker i dette arbeidet.

Nemnda sier seg tilfreds med at rekruttene er tatt med i pensjonsreformen og dermed oppnår pensjonspoeng i løpet av førstegangstjenesten.

TMO har vært opptatt av problemene som kan oppstå med de vernepliktiges studiegang etter at Forsvaret nå kaller inn flere enn tidligere til førstegangstjeneste i vinterkontingentene. Dette er omtalt på side 29-31 i Dokument nr. 5 (2005-2006).

Nemnda har for øvrig registrert at LSEK fra 1. januar 2006 har endret navn til Vernepliktsrådet. Dette er i samsvar med navnebruken i de øvrige nordiske land.

1.3.5 Medarbeidersamtaler

Med bakgrunn i henvendelser fra mannskaper som ikke er tilfreds med eget tjenestebevis, viser det seg at det ikke har vært avholdt medarbeidersamtaler der mannskapene skal få signaler om hvordan de utfører sin tjeneste. Ved befaringene i 2005 har nemnda i møter med soldattillitsmennene reist spørsmålet om medarbeidersamtaler.

Det viste seg at i mange avdelinger har det ikke vært avholdt medarbeidersamtaler. Etter nemndas oppfatning er ideen med medarbeidersamtaler svært god. Medarbeidersamtalene er også en del av soldatenes statushevende tiltak.

Nemnda vil her anbefale at avdelingene følger opp denne problemstillingen og at det også blir iverksatt opplæring/veiledning for befalet som skal utføre jobben.

Ombudsmannnemnda antar videre at dette spørsmålet kommer på dagsordenen ved tillitsmannsmøtene ved avdelingene. Nemnda vil følge denne saken i 2006.

1.3.6 Likestillingsprisen 2004

Ombudsmannen har i brev av 11. januar 2005 foreslått at prisen tildeles Landssekretariatet/TMO for

deres arbeid med soldatleksjonen 2003/2004. Begrunnelsen er gitt i Dokument nr. 5 (2005-2006) side 11.

Forslaget kom til finalen der 3 forslag til slutt deltok, men nådde ikke helt til topps. Under prisutdelingen i Bergen i slutten av april fikk Landssekretariatet/TMO svært god omtale.

1.3.7 Velferdstjenesten

Ombudsmannsnemnda registrerer at Velferdstjenesten har hatt som mål også i 2005 å skape trivsel og sosial trygghet for Forsvarets personell. Ombudsmannsnemnda mener at Velferdstjenesten har et ansvar for å koordinere og utvikle sivilt/militært kultursamarbeid. Sivilt/militært kultursamarbeid er bl.a. forankret i Forsvarssjefens handlingsplan for sivilt/militært kultursamarbeid 2003-2008.

Forsvarsdepartement har tidligere gitt oppdrag om å prioritere sivilt/militært kultursamarbeid som en videreføring og vedlikehold av Forsvarets verdigrunnlag. Det er velferdspersonellet ved avdeling som ivaretar det utøvende arbeid med å tilrettelegge fritidstilbud for vernepliktige soldater. Kulturen består av tradisjonelle tilbud som ulike arrangementer, hobbyaktiviteter, bibliotek, kino/video/teatertilbud, leiravis (intranett avis), turopplegg m.m. Gjennom sivilt/militært kultursamarbeid vil man få flere aktører å spille på, og gjøre tilbudene tilgjengelige gjennom tilrettelagt fritid.

Velferdstjenesten bidrar, etter Ombudsmannens mening, til å fremme trivsel og sosial trygghet for alt personell med sikte på økt effektivitet. Velferdstjenesten med sine sosialsaksbehandlere ute gjør en meget bra innsats for at soldatens verneplikt skal bli best mulig. Fagmiljøet med fast ansatte (sosialkonsulenter) har vært relativt stabilt gjennom mange år, i motsetning til velferdsoffiserene hvor det har vært stor turn-over og mange på kontrakt.

Velferdstjenesten opplyser at året 2005 er blitt brukt til bl.a. revideringsarbeid av reglementer og direktiver. Det er videre foretatt en gjennomgang av Tff u.gr. 579 - Sosialt arbeid, spesielt med tanke på ansvarsforhold og dispensasjonsmyndighet. I tillegg er det foretatt en full revidering av Fredsregulativet del I. Forslaget ble levert FD i august 2005.

Ombudsmannsnemnda registrerer at det ble gjennomført kurs for erfarne sosialsaksbehandlere på Kjevik våren 2005. Det som særlig ble vektlagt var forvaltningsloven og introduksjon av veilednings- og samtaleteknikker.

Sosialveilederne gjør et godt arbeid med å gi veiledning og å hjelpe til der hvor det kreves. Det gjøres også et godt arbeid vedrørende utøvelse av skjønn og avgjørelser ved dispensasjonssaker. Saksbehandlingen og utbetalingen av stønader har gått stort sett uten problemer.

Ombudsmannsnemnda er kjent med utviklingstrekene fra 2004 til 2005. I Forsvaret har det vært en kraftig økning i antall registrerte saker vedrørende sosiale lån. Når det gjelder andre stønadssaker som f.eks. bostønadssaker og yrkesnødvendig utstyr er saksmengden ganske konstant.

Velferdstjenesten sentralt har hatt ansvaret for saksbehandling vedrørende søknad om stønad til institusjonell behandling i henhold til Forsvarssjefens rusmideldirektiv. For 2005 er det innvilget 3 søknader.

Budsjettsituasjonen i Forsvaret har vært anstrengt i 2005 som følge av tidligere års merforbruk. Selv om økonomien på velferdssiden har vært forsøkt skjermet mest mulig av hensyn til de vernepliktige, har likevel den anstrengte budsjettsituasjonen vært særlig merkbar ved små avdelinger. Grunnen til dette er at tildelingene til velferdsformål for vernepliktige er basert på et bestemt kronebeløp ut fra antall tjenestegjørende dager. Marginene har derfor vært særlig små ved mindre avdelinger.

Uavhengig av den vanskelige budsjettsituasjonen i 2005 har det vært nødvendig å foreta en full gjennomgang av eksisterende minimumssatser som har vært for lave over tid.

Nye regler om minimumssatser vil bli utgitt i 2006, herunder økning av satsene. Dette vil bedre situasjonen, og spesielt når det gjelder bredde i velferdstilbudene.

Ombudsmannsnemnda mener at det er viktig å ha velferdsoffiserer som har faglig kompetanse. Dagens situasjon er ikke tilfredsstillende, sett ut fra rekrutterings- og utdanningsmessige forhold. Dette innebærer at velferdstilbudene til de vernepliktige mannskapene kan variere i så vel kvalitet som kvantitet som følge av manglende kompetanse og erfaring. En arbeidsgruppe har sett på rekruttering og utdanning hva gjelder velferdsoffiserer. Denne rapporten er oversendt FST med anbefaling om at det snarest mulig må iverksettes tiltak for mer planmessig rekruttering og utdanning av velferdsoffiserer. Ombudsmannsnemnda slutter seg til at det nå må iverksettes tiltak.

For å få et regelverk som er tilpasset den nye organisasjonsstrukturen med etablering av regional støttefunksjon (RSF) har det vært nødvendig å foreta en full revisjon av Tjenestereglementet for Forsvaret - Velferdstjenesten (Tff gr. 57). Unntatt herfra er u.gr. 579 - Sosialt arbeid, som vil bli revidert første halvår 2006.

Velferdstjenesten lokalt må, etter Ombudsmannens oppfatning, nå i langt større utstrekning enn tidligere, legge vekt på kunde (målgruppen primært vernepliktige)/leverandørforhold (RSF). De vernepliktige er fortsatt en prioritert målgruppe, men tilbudene kan også benyttes av ansatte. De vernepliktige vil gjennom tillitsmannsordningen (TMO) få sterkere medbestemmelse når det gjelder hvilke tjenester som skal leveres.

Nytt Tff gr. 57 mv. fra februar 2006 vil fortsatt pålegge avdelingene å ha et tilfredsstillende velferdstilbud til de vernepliktige. Tjenestereglementet gir overordnede retningslinjer og skal være styrende for den utøvende velferdstjeneste ved avdeling.

Året 2005 har vært viet mye til arbeidet med omorganisering av velferdstjenesten som en del av RSF-konseptet. Arbeidet i FOKUS (tidligere ARGUS) med utviklingen av Regionale støttefunksjoner (RSF) har skjedd med høyt tempo, hvor det har vært foretatt en effektivisering slik at bemanningen skal utgjøre maksimalt 10 pst. av årsverk i FMO. Ytterligere effektivise-

ring skal skje innen utgangen av 2007 slik at bemanningen innenfor RSF-området utgjør maksimalt 8 pst. av årsverk i FMO (1 200 årsverk). I lys av dette arbeidet er det viktig at velferdstilbudet til de vernepliktige ikke svekkes. Ombudsmannsnemnda vil årlig få frem en oversikt over konsekvensene av nedbemanningen.

Velferdstjenesten har kommet relativt bra ut når det gjelder antall stillinger i RSF og vil, dersom alle stillinger blir bemannet, nå ha et godt utgangspunkt mht. å kunne levere tilfredsstillende tjenester til mannskaper primært og ansatte. Det vises her til føringer etter behandlingen av Dokument nr. 5 (2003-2004) om at "omorganiseringen i Forsvaret ikke må medføre at velferdstilbudet til de vernepliktige svekkes".

1.3.8 Voksenopplæringen (VO)

Voksenopplæringen i Forsvaret (VO) skal blant annet være en kompensasjon for tap av utdanning og yrkespraksis som følge av lovbestemt førstegangstjeneste. Nettopp i våre dager hvor færre og færre norske menn avtjener førstegangstjenesten, er det viktig å minne om denne kompensasjonstanken. VO bør derfor opprettholdes på et nivå som fortsatt sikrer at VO-tilbudet oppleves som en virkelig kompensasjon for det året førstegangstjenesten avtjenes. VO må også sees på som et meget viktig bidrag når det gjelder statusheving av verneplikten.

Forsvarsdepartementet har fastsatt en formålsparagraf for Voksenopplæringen i Forsvaret (VO) som fastlegger at den skal primært ivareta opplæringstilbud til vernepliktige mannskaper som avtjener førstegangstjeneste og heve deres sivile kompetanse, med særlig prioritet til mannskaper med svak utdanningsbakgrunn. Voksenopplæringen skal for øvrig gi tilbud til vervede, lærlinger, kontrakts- og avdelingsbefal, om nødvendig ved tilføring av midler utover den øremerkede bevilgningen. Befal og sivile i Forsvaret og deres familier kan også gis voksenopplæring når det er ledige elevplasser og eventuelle merutgifter dekkes av den enkelte elev.

Selv om man lett forbinder VO med vektall, eksamener og sertifikater, er det viktig å understreke at VO-tilbudet skal være av betydning for den enkelte og gi et meget viktig bidrag til en meningsfull utnyttelse av fritiden.

VOs budsjett-tildeling har fulgt soldatmassen i 2002 til 2004. En nedgang i soldatmassen har medført at økonomiske ressurser til VO er gradvis redusert. I 2002 disponerte VO et budsjett på 122 mill. kroner. I 2003 ble tildelingen 103 mill. kroner og i 2004 95 mill. kroner. For 2005 ble tildelingen 87-88 mill. kroner. Tildelingen for 2006 vil bli ca. 84,5 mill. kroner.

Med stadig lavere budsjetttrammer vil det, etter nemndas mening, være vanskelig å ivareta tilbudet til andre enn vernepliktige mannskaper som avtjener førstegangstjeneste. Det virker som budsjetttrammene ikke er dimensjonert for å gi vervede, kontrakts- og avdelingsbefal et godt opplæringstilbud. Skal også disse gruppene ivaretas, er VO avhengig av tilføring av ytterligere økonomiske ressurser.

I statistikken for 2005 fra Aetat Arbeidsdirektoratet går det frem at hele 18,7 pst. av soldatene er ledige etter

dimisjon (for 2004 var tallet 17,2 pst.). Tallene for prosentvis ledighet utenom Forsvaret i aldersgruppen 20-24 år er 8 pst. Ledigheten totalt er 3,5 pst. Dette betyr at ca. hver 6. dimittert ender i arbeidsledighet. Det kan synes som om de reduserte økonomiske ressursene til VO de siste årene kan være en av mange medvirkende årsaker til den negative utviklingen. Nemnda ber om at disse problemstillingene blir analysert.

VO er fra 1. januar 2006 en del av Forsvarets skolesenter (FSS). Forsvarets studiesenter (FS) er blitt en del av VO. Etter dette har VO 41 stillinger, en reduksjon fra 65. I tillegg kommer 4 stillinger ved FSS. VO er dermed en organisatorisk enhet under FSS både med hensyn til arbeidsgiver- og budsjettansvar, kommando-, fag- og instruksjonsmyndighet.

Nemnda vil anbefale at VOs budsjett opprettholdes på et nivå som sikrer at undervisningstilbudene oppleves som en reell kompensasjon for det studie- og opplæringstap militærtjenesten medfører. Budsjettmidlene bør disponeres og fordeles som øremerkede midler fra sentralt hold. Fra FD er det forutsatt at disse øremerkede midlene skal være sporbare i FSS. Andre midler til drift av VO (husleie, kontor- og undervisningslokaler, telefon, fax, PC osv.) dekkes etter gjeldende praksis av den DIF eller RSF som VO-organisasjonen er samlokalisert til.

Omstillingen i Forsvaret har medført at de lokale VO-kontor også er blitt utnyttet for etterutdanning og opplæring blant det tilsatte personell, bl.a. i forbindelse med overføring til ny stilling. I betraktning av den betydelige kapasitet og innsikt i pedagogiske systemer som finnes i VO-systemet, synes det etter nemndas mening å være aktuelt å utvide muligheten for større anvendelse av Forsvarets VO-tjeneste i Forsvarets ordinære skolevirksomhet som befalsskoler, fagskoler etc., i den utstrekning det ikke går utover soldatenes interesser.

Nemnda ber om at tjenesten blir lagt til rette slik at soldatene kan delta i eksamener.

VO-tilbudet får en meget god presentasjon når de vernepliktige møter til rekruttskole. Her går man også gjennom en karriereplan for tjenestetiden. Utfordringen er imidlertid å få gitt informasjonen på et tidligere tidspunkt, slik at personellet kan planlegge hva man vil gjøre mens man er inne til tjeneste, før man møter. VO har derfor inngått et tett samarbeid med Vernepliktsverket (VPV) og Forsvarets mediesenter (FMS) om informasjon på sesjoner og utdanningsmesser. Dette som en følge av Ombudsmannsnemndas tidligere anbefaling. VO arbeider også med en ny IKT-strategi hvor Internett og Intranett blir en viktig del av informasjonsstrategien.

1.3.9 Internasjonale operasjoner - senskader

Dette temaet har hatt høy prioritet i nemndas arbeid og har vært omtalt i Dokument nr. 5 for 2000, 2001, 2002, 2003 og 2004.

På sidene 15-20 i Dokument nr. 5 (2005-2006) viser nemnda til at denne saken er medtatt i St.prp. nr. 1 (2005-2006) (Budsjettproposisjonen fra Forsvarsde-

partementet, 2006), samtidig som den viser til en rekke brev, helseundersøkelser og rapporter relatert til denne saken.

Ombudsmannen har deltatt på en samling på Bæreia 10. mars 2005, arrangert av "Nettverksgruppa for pårørende til Nato- og FN-veteranene", og har i møte 10. mai 2005 blitt orientert om arbeidet rundt dette temaet. Ombudsmannen har i skriv av 7. juli 2005 orientert "Nettverksgruppa" om utviklingen i saken, bl.a. om et møte som ble avholdt hos Vernepliktsverket (VPV), Hamar, 6. juni 2005.

Nemnda er tilfreds med informasjonen fra VPV. Nemnda vil i møte med VPV i 2006 anmode om å få en orientering om utviklingen i dette arbeidet.

Ombudsmannen har også anmodet FSAN om å bli orientert om utviklingen i arbeidet med psykiatriske problemer i Forsvaret relatert til deltagelse i internasjonale operasjoner og viser her til sjef FSANs Faglige meddelelse, datert 12. januar 2006.

Nemnda har registrert at Forsvaret i 1. kvartal 2006 vil opprette en egen veteranadministrasjon for å følge opp personell som trenger hjelp etter å ha deltatt i skarpe operasjoner utenlands.

Veteranadministrasjonen skal plasseres i Forsvarsstaben og være oppdatert innenfor en rekke temaer og gi oppfølging på områder som juss, sosiale og medisinske saker. Forsvaret skal også opprette et eget nettsted der relevante opplysninger for veteranene blir samlet.

Undersøkelser viser at rundt 6 pst. av alle FN-soldatene trenger hjelp etter endt tjeneste.

Nemnda mener at veteranadministrasjonen i tillegg til etablering av en nasjonal militærmedisinsk poliklinikk sammen med psykiatrisk/psykosomatisk oppfølging av personell, vil gi verdifulle bidrag til arbeidet med senskadeproblemer.

Nemnda vil likevel peke på at det fortsatt er en mangel på sanitetsressurser og mangel på medisinsk personell med tilstrekkelig kompetanse ved internasjonale operasjoner. Dette har klart negative følger for Forsvarets medisinske kvalitet og kapabilitet.

Nemnda vil sterkt anmode om at de forannevnte problemområder blir gitt en grundig vurdering, og at konklusjonene resulterer i nødvendig tilgang på ressurser.

1.3.10 Helseforhold - legetjenesten i Forsvaret

Nemnda har tradisjonelt vært opptatt av personellens helseforhold og at legetjenesten i Forsvaret fungerer tilfredsstillende og tilfører legene viktig medisinsk kompetanse. Spesielt har nemnda viet oppmerksomhet mot Forsvarets evne til skadeforebyggelse og betryggende medisinsk seleksjon ved uttak av personell til krevende tjenesteoppdrag.

Nemnda har merket seg at problemer med tilgang på leger ved en del avdelinger er løst, eller står foran en løsning. Nemnda er opptatt av at soldatene skal få et tilfredsstillende legetilbud under tjenesten.

Nemnda mener at tilgang på egne leger i avdelingene gir den raskeste behandlingen, og dermed også den mest effektive tjenesten.

1.3.11 Helse-Miljø-Sikkerhet (HMS)

Dokument nr. 5 (2005-2006) side 21-26 omhandler HMS med hensyn på kurs og kompetanseheving, prioriterte HMS-prosjekter, Forsvarets verneapparat og ulike råd og utvalg samt andre sentrale oppgaver tilknyttet HMS.

Ombudsmannsnemnda er svært tilfreds med utviklingen for HMS-tiltak for de vernepliktige og har mottatt en fyldig og grundig melding om aktiviteten i 2005.

Ombudsmannsnemnda registrerer at HMS-arbeidet i Forsvaret har i dag større oppmerksomhet og bedre kvalitet enn tidligere. Resultatene av en rekke tiltak iverksatt av FST og som følge av påleggene fra Arbeidstilsynet, blir stadig mer synlige. En bedre og mer systematisk utdanning på alle nivåer i organisasjonen, flere og bedre rutiner som skal sikre kvalitet på HMS-arbeidet sentralt og lokalt, samt bedre kommunikasjon mellom de ulike leddene i FMO, er alle tiltak som i tiden fremover vil gi stadig større gevinster innen HMS. Utfordringen er å opprettholde et høyt nivå på HMS-arbeidet også i tøffe omstillingsfaser. Dette er ingen enkel oppgave, men etter hvert som stadig flere ansatte og ledere vil få relevant omstillingskompetanse innen HMS, vil også dette arbeidet få høyere kvalitet.

1.3.12 Sikkerhetsklarering - meningsfull tjeneste

Ombudsmannen har i løpet av 2005 fått inn flere meldinger om at saksbehandlingstiden for sikkerhetsklarering har vært svært lang. I de verste tilfellene har ventetiden vært 10-14 uker. I noen tilfeller er soldater permittert eller sendt til annet tjenestested i påvente av sikkerhetsklarering.

Nemnda vil understreke at førstegangstjenestens omdømme kan bli skadet dersom klareringsprosessen tar for lang tid. Her er det også viktig at soldatene i tiden mellom rekruttperioden og tildeling av sikkerhetsklarering får en meningsfull tjeneste. Nemnda er kjent med at ansvaret rundt sikkerhetsklarering fra 1. november 2004 er overført fra Vernepliktsverket til Forsvarets sikkerhetsavdeling (FSA). FSA har opplyst at de vil gjennomføre tiltak som de tror vil gjøre klareringsprosessen mer effektiv.

Alle mannskaper blir nå sikkerhetsklarert. For vernepliktige stillinger må 80 pst. ha klarering. For ansatte er tallet 95 pst. Grunnlaget for sikkerhetsklarering går frem av "Lov om forebyggende sikkerhetstjeneste, personellforskriften". Opplysningene i Personopplysningsblanketten går inn på data etter maks. 1 uke. Deretter overtar Nasjonal sikkerhetsmyndighet som sjekker bl.a. bøterregisteret og strafferegisteret. I løpet av 4 uker er 80 pst. av sakene ferdigbehandlet. Etter 9 uker viser det seg at 90 pst. av sakene er klare.

Det er FSAs oppfatning at klareringene går til et for høyt klareringsnivå, og ønsker å redusere klareringsnivået samt antallet klarerte. Årlig foretas 20 000-22 000 klareringer. De fleste er lite arbeidskrevende.

Dersom klarering ikke blir gitt, eller at klareringsnivået blir nedsatt, har soldaten rett til å få informasjon om negative forhold samt en begrunnelse. Dersom kla-

reringen trekker ut i tid, skal soldaten ha skriftlig melding om dette.

Det ble til slutt opplyst fra FSA at det er svært få klager til EOS-utvalget. Nemnda vil følge utviklingen i 2006.

1.3.13 Disiplinærsituasjonen

Ombudsmannen har 28. februar 2006 mottatt utdrag fra Generaladvokatens årsrapport for refselseskontrollen 2004. Den viser at det totalt antall refselseregistrert hos Generaladvokaten er 199. De registrerte refselsene refererer seg i hovedsak til Heimevernet, Luftforsvaret, Sjøforsvaret, FLO og FOHK (inkludert utenlandsavdelinger). Når det gjelder Hæren, er det kun et mindretall av avdelingene under "Hærens styrker" som det er mottatt refselseskontroll fra, evt. opplysning om at refselseregistrert er ilagt. Generaladvokaten tør ikke ha noen formening om hvor mange refselseregistrert er ilagt til sammen i Forsvaret, men har notert seg at antall registrerte refselseregistrert er gått ned fra 471 for 2003 til 199 for 2004.

I og med at antallet ilagte refselseregistrert er så vidt usikkert, gir det ingen mening å beregne refselseshyppighet i forhold til antall soldatårsverk.

1.3.14 Statushevende tiltak for vernepliktige - Bonus for gjennomført førstegangstjeneste

Ombudsmannnemnda uttrykte i årsberetningen for 2001 at en utvikling hvor stadig færre pålegges vernepliktstjeneste, også innebærer en økning av belastningsulikheten for denne kollektive samfunnsbyrde. Etter daværende nemnds mening forelå gode grunner for å overveie kompensasjonstiltak, eller "bonusordninger" for dem blant norsk ungdom, som gir sitt bidrag til samfunnet, ved gjennomføring av vernepliktstjeneste.

Nemnda tillot seg å anbefale at det innføres en ordning med bonus for gjennomført førstegangstjeneste. Det vises til nemndas årsberetning Dokument nr. 5 (2001-2002) side 10, jf. Innst. S. nr. 178 (2001-2002) pkt. 2.9. Nemnda opprettholdt i Dokument nr. 5 (2002-2003) det syn og anbefaling som ble gitt fra den forrige ombudsmannnemnd i årsberetningen for 2001.

I St.prp. nr. 1 (2005-2006) fra Forsvarsdepartementet står det følgende:

"Ordnningen med en selektiv og differensiert innkalling til militærtjeneste medfører utfordringer i forhold til godtgjørelser, byrdefordeling og opplevelsen av rettferdighet for den enkelte. Derfor er det vektlagt at de som fullfører førstegangstjenesten, skal belønnes i form av statushevende tiltak. Dimisjonsgodtgjørelsen for dem som gjennomfører tolv måneders tjeneste, er fra 2001 hevet fra 7 000 kroner til 16 500 kroner fra 1. juli 2005. Regjeringen legger opp til en ytterligere økning fra 1. januar 2006 til 20 000 kroner, og deretter en ytterligere opptrapping til 25 000 kroner."

Ombudsmannnemnda er tilfreds med den opptrappingen av dimisjonsgodtgjørelsen og at Forsvarsdepartementet legger opp til ytterligere statushevende tiltak og gradvis opptrapping av dimisjonsgodtgjørelsen, og viser i den sammenheng til sitt tidligere forslag i Doku-

ment nr. 5 (2001-2002) om å tilstå en ½ G for gjennomført full førstegangstjeneste.

1.3.15 Tjenestebelastning for vernepliktige under førstegangstjeneste

Nemnda har gjennom flere år vist til bl.a. befaringsrapporter hvor mannskapenes tillitsvalgte har reist kritikk over en urimelig vakt- og tjenestetidsbelastning i sommermånedene, grunnet mannskapsmangel.

Nemnda har vært klar over at de eksisterende innkallingsrutinene er fastlagt med bakgrunn i et ønske om at flest mulig skal kunne avvike en 12-måneders førstegangstjeneste med kun ett års utdanningsavbrudd.

Hovedtyngden av årskullene har derfor vært innkalt til tjeneste fra juli/august, med dimittering inntil 12 måneder senere. Faktisk dimisjon skjer imidlertid allerede 4-6 uker før ordinær dimisjonsdato, ved at mange innvilges 6 ukers førtidsdimisjon, eller avdelingen nytter adgangen til 4 ukers avkorting av førstegangstjenesten.

Nyinnkalte mannskaper blir disponible for nyttetjeneste først 6-8 uker etter innrykk og gjennomført grunnopplæring. Dette har årlig medført underbemanning i perioden juni-oktober.

Nemndas oppfatning etter samtaler med personell under befaringer er at en urimelig tjenestetidsbelastning generelt har vært et resultat av pålagte oppgaver i forhold til avdelingenes mannskapsbehov, slik at det grunnet underbemanning ikke har vært mulig å gjennomføre tilsiktede tjenestetidsprogrammer.

Nemnda viser også til at svært mange soldater ønsker tidlig-dimittering i august for å starte studier. Nemnda vil gi honnør til Forsvaret for at det legges mye konstruktivt arbeid i å hjelpe soldatene. Resultatene blir likevel slik at belastningen i en periode i august/september blir større for gjenværende soldater. Mange soldater som har søkt råd/støtte fra Ombudsmannen, uttrykker at de er svært fornøyd med at Forsvaret ordner det slik at de ikke mister et studieår, samtidig som vaktholdet ikke svekkes.

Ombudsmannnemnda er kjent med at LSEK/TMO har gjort forsøk på å kartlegge tjenestebelastning i detalj. Variasjon i tjenestemønster, tjenestefunksjon og ikke minst varierende innrapportering av eventuelle problemer, har gjort kartleggingsarbeidet vanskelig.

Ombudsmannnemnda har ved sine befaringer i 2005 hatt problemene med tjenestebelastning på sin dagsorden. Konklusjonen er at det er til dels stor tjenestebelastning ved avdelinger i samtlige forsvarsgrener og på tvers av mange tjenestefunksjoner. Problemet er ikke i første rekke knyttet til mannskaper som har vakt som primærfunksjon.

Ombudsmannnemnda har et klart inntrykk av at problemet har sitt opphav i manglende tilgang på mannskaper i vinterhalvåret. Avdelingene mottar ikke samme antall soldater som de har rekvirert. Dette resulterer i mangel på soldater i sommermånedene siden januar/mars-kontingenten ikke klarer å dekke behovene når juni/juli-kontingenten dimitterer.

Ombudsmannsnemnda ber derfor om at innkallings-systemene vurderes for om mulig å bedre tilgjengeligheten av vernepliktige mannskaper.

1.4 Saker behandlet ved ombudsmannens kontor

I 2005 har Ombudsmannen behandlet 106 registrerte saker. I tillegg til de registrerte klagesakene har det vært en rekke henvendelser hvor Ombudsmannens kontor har løst saker for personellet ved uformell kontakt med partene.

Andelen av henvendelser hvor klageren helt eller delvis er gitt medhold, synes å holde seg på et stabilt nivå med i overkant av 1/3.

Klagesakene behandles hovedsakelig av Ombudsmannen ved avdelingsdirektøren (advokat).

Saksfordelingen ser slik ut:

FD og fellesstaber	22 pst. - (28 pst.)
Hæren	39 pst. - (35 pst.)
Sjøforsvaret	19 pst. - (14 pst.)
Luftforsvaret	11 pst. - (14 pst.)
Heimevernet	9 pst. - (9 pst.)

Tallene for 2004 i parentes.

En nærmere redegjørelse for de ulike klagesakene fra menige mannskaper, befal og sivilt personell er gitt i Dokument nr. 5 (2005-2006) side 29-57 og rapport fra befaringer og informasjonsbesøk er gitt på side 57-65 i samme dokument.

1.5 Sammendrag av nemndas anbefalinger

Ombudsmannsnemnda er opptatt av at TMO-apparatet får god oppfølging og at TMO- og HMS-kursene fortsatt prioriteres. Et godt fungerende TMO-apparat bidrar til å styrke trivsel og samhold i Forsvaret. Et faglig sterkt TMO-apparat bidrar også til at stadig flere tvistesaker finner sin løsning gjennom uformell og formell kontakt mellom partene.

Nemnda vil på nytt anmode om at Vernepliktsrådet blir vurdert for nærmere lokalisering til forsvarsledelsen. Etter nemndas mening vil dette kunne gi ytterligere styrking av kontakt og samarbeid.

Nemnda er videre opptatt av at velferdstilbudene og voksenopplæringstilbudene sikres. Nemnda er glad for den høye standarden Forsvaret har utviklet på sosialsiden. Nemnda ser med uro på at antallet ledige etter dimisjon er økende. Gode VO-tilbud vil her kunne virke positivt.

Nemnda mener fortsatt at en god legedekning og et godt helsetilbud er sentralt for mannskapenes trivsel og helse. Dette vil også føre til at mannskapene kan delta aktivt i den daglige tjeneste.

Nemnda har merket seg at problemer med tilgang på leger ved en del avdelinger er løst, eller står foran en løsning. Nemnda er opptatt av at soldatene skal få et tilfredsstillende legetilbud under tjenesten.

Nemnda mener at tilgang på egne leger i avdelingene gir den raskeste behandlingen, og dermed også den mest effektive tjenesten.

Temaet "sensskader etter internasjonale operasjoner" har også i 2005 stått sentralt i nemndas arbeid. Nemnda vil følge utviklingen nøye i 2006, spesielt med tanke på økonomiske ressurser og tilgang på fagpersonell.

Nemnda mener at veteranadministrasjonen i tillegg til etablering av en nasjonal militærmedisinsk poliklinikk sammen med psykiatrisk/psykosomatisk oppfølging av personell, vil gi verdifulle bidrag til arbeidet med senskadeproblemer.

Nemnda vil likevel peke på at det fortsatt er en mangel på sanitetsressurser og mangel på medisinsk personell med tilstrekkelig kompetanse ved internasjonale operasjoner. Dette har klart negative følger for Forsvarets medisinske kvalitet og kapabilitet.

Nemnda vil sterkt anmode om at de forannevnte problemområder blir gitt en grundig vurdering, og at konklusjonene resulterer i nødvendig tilgang på ressurser.

Nemnda registrerer at dimisjonsgodtgjørelsen nå er hevet til kr 20 000 og at siktemålet er en opptrapping til kr 25 000. Nemnda vil her vise til sitt tidligere forslag om 1/2 G, dermed kan årlige justeringer skje automatisk.

Mangelfull rapportering om disiplinærsituasjonen har også i 2005 vært urovekkende. Nemnda har registrert at det er Hæren som kommer dårligst ut, trass i at Generaladvokaten har hatt flere møter ute ved avdelingene. Den mangelfulle rapporteringen er etter nemndas mening uakseptabel.

Nemnda påpeker at regelverket for tjenestesamtaler for vernepliktige mannskaper og reglene for utstedelse av militært tjenestebevis, må bli bedre fulgt opp ved mange avdelinger.

Nemnda vil anbefale at VO budsjett opprettholdes på et nivå som sikrer at undervisningstilbudene oppleves som en reell kompensasjon for det studie- og opplæringstap militærtjenesten medfører.

Med stadig lavere budsjetttrammer vil det, etter nemndas mening, være vanskelig å ivareta tilbudet til andre enn vernepliktige mannskaper som avtjener førstegangstjeneste.

Nemnda mener at saker om sikkerhetsklarering må avgjøres uten unødig opphold, og senest innen 3 måneder fra søknad om klarering er sendt.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Thorbjørn Jagland og Signe Øye, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold, Henning Skumsvoll og Per Ove Width, fra Høyre, lederen Jan Petersen, og fra Sosialistisk Venstreparti, Bjørn Jacobsen, viser til at Ombudsmannsnemnda etter instruks fra Stortinget skal bidra til å sikre de allmennmenneskelige rettigheter for Forsvarets personell og ved sitt arbeid også søke å medvirke til å effektivisere Forsvaret.

Komiteen har merket seg at det i 2005 ble behandlet 106 klagesaker, og at en medholdsandel på i overkant av 1/3 er omtrent som gjennomsnittet for de senere år. Komiteen har i likhet med nemnda merket

seg at omstillingen og nedbemanningen i Forsvaret ikke har medført et særlig økende antall skriftlige klagesaker. På den annen side registrerer komiteen at det ved Ombudsmannsnemndas befaringer i enkelte avdelinger, har blitt fremført at de økonomiske ressursene ikke dekker oppgavene som skal løses. Videre at det er en generell misnøye med horisontal samhandling. I tillegg er det blitt fremført at det i omstillingen av Forsvaret er et for stort fokus på "antall hoder", og for lite fokus på arbeidsoppgavene som skal løses. Komiteen vil understreke viktigheten av å ha en åpen og god dialog med Forsvarets personell i den videre omstillingen av Forsvaret.

Komiteen har merket seg at de økonomiske/regnskapsmessige prosedyrene i Forsvaret synes å fungere tilfredsstillende i 2005, og at det kun er 1 klagesak innen dette temaet. Komiteen er fornøyd med at Forsvaret synes å ha fått kontroll på sine rutiner og opplæring på dette felt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser derimot med bekymring på at de økonomiske ressursene for de fleste avdelinger ikke dekker oppgavene som skal løses. Dette viser etter disse medlemmers oppfatning at det ikke er et samsvar mellom de oppgaver som pålegges avdelingene og de rammer Forsvarets ledelse er pålagt å følge. Dette er etter disse medlemmers syn en uheldig situasjon og det må forventes at avdelinger ikke pålegges oppgaver det ikke er ressurser til å gjennomføre. Det er etter disse medlemmers mening slik at den øverste ledelse i Forsvaret har ansvar for å tilpasse oppgaver som gis til avdelingene ut fra de ressursrammer som er gitt av Stortinget. Dersom den øverste ledelse i Forsvaret ikke makter å løse de oppgaver den er pålagt gjennom de gjeldende budsjetter, må Forsvarets ledelse gå tjenestevei til Stortinget og fremlegge de kasus som gjenspeiler de manglende ressurser, slik at Stortinget kan vurdere om det skal bevilges ytterligere midler til formålet, eller om oppgavene skal omprioriteres. Det er ikke opp til Forsvarets ledelse å gå utover sine fullmakter og bevilgninger for å få gjennomført oppgaver de vurderer som viktige, all den tid de ikke makter å prioritere innenfor de gitte bevilgninger. Disse medlemmer forventer at Forsvarsdepartementet gjennomgår sine rutiner på dette området.

Disse medlemmer ser med bekymring på at en mulig generell usikkerhet om fremtiden i organisasjonen har medført at personell med høy kompetanse slutter. Disse medlemmer ser på personellet som den viktigste ressursen i Forsvaret og er derfor svært opptatt av at personellsituasjonen i Forsvaret bedres og at organisasjonens størrelse må reflektere de pålagte oppgaver.

Disse medlemmer registrerer at det synes å være en generell misnøye med oppleggene med horisontal samhandling. Disse medlemmer forventer at dette vil bli gjennomgått i organisasjonen og at det vil bli gjennomgått i senere saker til Stortinget.

Disse medlemmer har videre merket seg at mange avdelinger har vakante stillinger som ikke blir

besatt. Dette synliggjør etter disse medlemmers mening at avdelingene i Forsvaret velger å omprioritere sine ressurser for å løse sine pålagte oppgaver på bekostning av å opprettholde en organisasjon med nødvendig antall personell i forhold til strukturplanen. Og det er derfor bekymringsfullt at reduksjonene i årsverk gjør organisasjonen sårbar i forhold til vernebestemmelserne Helse-Miljø-Sikkerhet (HMS).

Komiteen har merket seg at problemer med tilgang på leger ved en del avdelinger er løst, eller står foran en løsning. Komiteen er opptatt av at soldatene skal få et tilfredsstillende legetilbud under tjenesten. Komiteen er enig i at tilgang på egne leger i avdelingene gir den raskeste behandlingen, og dermed også den mest effektive tjenesten.

Komiteen er også opptatt av at TMO-apparatet får god oppfølging og at TMO- og HMS-kursene fortsatt prioriteres.

Komiteen er positiv til at temaet "senskadet etter internasjonale operasjoner" også i 2005 har stått sentralt i nemndas arbeid. Videre er komiteen fornøyd med at nemnda vil følge utviklingen nøye i 2006, spesielt med tanke på økonomiske ressurser og tilgang på fagpersonell. Komiteen mener i likhet med nemnda at veteranadministrasjonen i tillegg til etablering av en nasjonal militærmedisinsk poliklinikk sammen med psykiatrisk/psykosomatisk oppfølging av personell, vil gi verdifulle bidrag til arbeidet med senskadeproblemer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, vil i likhet med nemnda likevel peke på at det fortsatt er en mangel på sanitetsressurser og mangel på medisinsk personell med tilstrekkelig kompetanse ved internasjonale operasjoner. Dette har klart negative følger for Forsvarets medisinske kvalitet og kapabilitet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at nemnda påpeker at det er mangel på sanitetsressurser og medisinsk personell med tilstrekkelig kompetanse ved internasjonale operasjoner, og at dette har negative følger for Forsvarets medisinske kvalitet og kapabilitet.

Komiteen vil også i likhet med nemnda understreke viktigheten av at problematikken rundt "senskadet etter internasjonale operasjoner" blir gitt en grundig vurdering, og at konklusjonene resulterer i nødvendige tiltak og tilgang på ressurser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet tar til etterretning at FSAN (Forsvarets sanitet) er bekymret for at en konsekvens av dette blir at insidensen av psykiske problemer vil stige mot de tall som amerikanerne har erfart. Disse medlemmer registrerer at FSAN er av den oppfatning at for å hindre en slik utvikling må for eksempel Hæren ha minst 5 bataljoner for å sikre restitusjon mellom oppdragene og

ivareta personellens familiære og sosiale nettverk. Disse medlemmer mener i likhet med nemnda at veteranadministrasjonen i tillegg til etablering av en nasjonal militærmedisinsk poliklinikk sammen med psykiatrisk/psykosomatisk oppfølging av personell, vil gi verdifulle bidrag til arbeidet med senskadeproblemer. Disse medlemmer vil i likhet med nemnda likevel peke på at det fortsatt er en mangel på sanitetsressurser og mangel på medisinsk personell med tilstrekkelig kompetanse ved internasjonale operasjoner. Dette har klart negative følger for Forsvarets medisinske kvalitet og kapabilitet.

Disse medlemmer registrerer at norske politikere og forsvarsledelsen i de senere år i større grad har ønsket å bidra med rene kampavdelinger til bruk i "skarpe" operasjoner enn tidligere. Disse medlemmer er bekymret over at nedskjæringer kan bety dertil flere oppdrag og gjenbruk av personell hvilket betyr større belastninger for personellet og deres familier.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser med bekymring på at hver 6. dimitterte soldat endte i arbeidsledighet i 2005. Flertallet vil derfor understreke betydningen av at Voksenopplæringen i Forsvaret (VO) holdes på et nivå som sikrer at vernepliktige mannskaper gis tilbud om kompetansegivende kurs som kan kvalifisere og hjelpe dem i overgangen til arbeidslivet etter endt førstegangstjeneste.

Komiteen har merket seg at det ved innkallingen til førstegangstjeneste med fremmøte i januar 2006, viste seg vanskeligere enn tidligere for studenter å få innvilget utsettelse av førstegangstjenesten. Komiteen mener det er viktig at Forsvaret viser den nødvendige fleksibilitet i forhold til innkalling og utsettelse for studenter. Komiteen merker seg at nemnda anfører at erfaringene som er gjort i januarkontingenten i 2006 vil komme til nytte når januarkontingenten 2007 skal innkalles, og at nemnda vil følge utviklingen på dette området.

Komiteen har merket seg at Forsvaret har økt sitt rusforebyggende arbeid noe i forhold til 2004, og at dette har gitt seg utslag i økt bevissthet og kompetanse innen området.

Komiteen registrerer at den mangelfulle rapportering om disiplinærsituasjonen også i 2005 har vært urovekkende.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 5 (2005-2006) - Ombudsmannnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar-31. desember 2005 - vedlegges protokollen.

Oslo, i forsvarskomiteen, den 2. juni 2006

Jan Petersen
leder

Per Roar Bredvold
ordfører

